

Το facebook στην καθημερινότητα των εφήβων: κατασκευή ερωτηματολογίου διερεύνησης ενδιαφέροντος περί ιδιωτικότητας

Κ. Νικολοπούλου¹, Β. Γιαλαμάς²

¹ Β/θμια Εκπαίδευση και ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, knikolopoulou@ath.forthnet.gr

² ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, gialamasbasilis@yahoo.gr

Περίληψη

Το facebook είναι ο δημοφιλέστερος ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης και αρκετοί έφηβοι έχουν δημιουργήσει προφίλ, συνομιλούν με φίλους και δημοσιεύουν προσωπικά δεδομένα. Η εργασία αυτή διερευνά το ενδιαφέρον των εφήβων μαθητών/τριών για την προστασία της ιδιωτικότητας των προσωπικών τους δεδομένων στο facebook. Συμμετείχαν 116 κορίτσια και 92 αγόρια από δύο σχολεία του Πειραιά. Για το σκοπό αυτό κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο 14 δηλώσεων. Καταλήξαμε σε 10 δηλώσεις που αποτελούν έναν παράγοντα με αξιοπιστία (εσωτερική συνοχή) Cronbach Alpha ίση με 0,8. Ο παράγοντας «Ιδιωτικότητα» βρέθηκε να συνδέεται σημαντικά μόνο με τη μεταβλητή φύλο, γεγονός που σημαίνει ότι τα κορίτσια, συγκριτικά με τα αγόρια, ενδιαφέρονται περισσότερο για την προστασία της ιδιωτικότητας των προσωπικών τους δεδομένων. Η συχνότητα χρήσης του facebook από τους μαθητές/τριες δεν συνδέεται σημαντικά με κανέναν από τους παράγοντες ιδιωτικότητα, φύλο, ηλικία. Προτείνεται η ενημέρωση-ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε θέματα που αφορούν στην ασφαλή χρήση των ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης.

Λέξεις κλειδιά: facebook, έφηβοι μαθητές/τριες, ιδιωτικότητα.

1. Εισαγωγή

Η ψηφιακή επικοινωνία είναι κυρίαρχη στη ζωή των εφήβων, καθώς χάρη στην επικοινωνία με τους διαδικτυακούς τους «φίλους», οι έφηβοι μαθητές/τριες δείχνουν να καλύπτουν συναισθηματικές ανάγκες σε μεταβατικές φάσεις της ζωής τους και βρίσκουν την ευκαιρία να πειραματιστούν με την προσωπική τους ταυτότητα που μόλις έχει αρχίσει να διαμορφώνεται (Lenhart et al., 2010). Οι ιστότοποι/ ιστοχώροι κοινωνικής δικτύωσης όπως, για παράδειγμα, το facebook, δίνουν τη δυνατότητα δικτυακής επικοινωνίας με φίλους /γνωστούς αλλά και τη δυνατότητα νέων γνωριμιών. Το facebook είναι ένα εργαλείο κοινωνικής δικτύωσης το οποίο επιτρέπει στους χρήστες να έρθουν σε επαφή και να επικοινωνήσουν με άλλους χρήστες του facebook. Ιδρύθηκε το 2004, αρχικά ως ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, και τώρα είναι διαθέσιμο σε οποιοδήποτε άτομο μεγαλύτερο των 13 ετών, με τη χρήση του να έχει ξεπεράσει τα τελευταία χρόνια τα 500 εκατομμύρια χρήστες (Statistics Facebook, 2010). Στην Ελλάδα, οι χρήστες του facebook είναι περίπου 2,5 εκατομμύρια και το ένα τρίτο από αυτούς ανανεώνει το προφίλ του καθημερινά (Γιάνναρου, 2010).

Οι ρυθμίσεις ιδιωτικότητας στο facebook μπορεί να χρησιμοποιηθούν ώστε να ελεγχθεί η πρόσβαση σε προσωπικά προφίλ-λογαριασμούς, έτσι ώστε μόνο συγκεκριμένοι «φίλοι» και χρήστες να έχουν πρόσβαση σ' αυτά τα προφίλ. Όμως για τους χρήστες που δεν εφαρμόζουν τις ρυθμίσεις ιδιωτικότητας, τα προφίλ είναι διαθέσιμα σε οποιοδήποτε μέλος του. Ενδεικτικά, οι χρήστες του facebook μπορεί να ψάξουν για φίλους /γνωριμίες, να ανεβάσουν φωτογραφίες, προσωπικά δεδομένα (ονοματεπώνυμο, τηλέφωνο, διεύθυνση, σχολείο, εργασία), να περιγράψουν τα χόμπι τους, τις προσωπικές τους ιστορίες κλπ. Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύ φάσμα πληροφοριών που μπορεί κάποιος να μοιραστεί με άλλους χρήστες, τα ζητήματα της ασφάλειας και της ιδιωτικότητας αναδεικνύονται ως ένα ενδιαφέρον επίκαιρο ζήτημα (Nosko et al., 2010). Στους προβληματισμούς συμπεριλαμβάνονται εν δυνάμει κίνδυνοι της προσωπικής ασφάλειας (ιδιαίτερα για νεαρής ηλικίας ευάλωτα άτομα) και η κλοπή προσωπικών δεδομένων. Με δεδομένο ότι το facebook είναι η δημοφιλέστερη σελίδα κοινωνικής δικτύωσης κυρίως μεταξύ των νέων (Τα Νέα, 2010), μας απασχόλησε το ζήτημα ενδιαφέροντος των εφήβων για την προστασία/ αποκάλυψη των προσωπικών τους δεδομένων. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η κατασκευή ενός ερωτηματολογίου για τη διερεύνηση του ενδιαφέροντος των εφήβων μαθητών/τριών για την ιδιωτικότητα στο facebook.

2. Βιβλιογραφική επισκόπηση

Σύμφωνα με επίσημη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χρήση του διαδικτύου από τα παιδιά και εφήβους (Livingston et al., 2010), οι έφηβοι είναι οι ψηφιακοί πρωτοπόροι της Ευρώπης και το χρησιμοποιούν τόσο για εκπαιδευτικούς λόγους όσο και για διασκέδαση. Από την έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Kids Online II σε 23000 παιδιών ηλικίας 9-16 ετών, φαίνεται ότι το 54% των παιδιών-χρηστών του διαδικτύου έχει προφίλ σε πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης και περνά αρκετές ώρες την εβδομάδα σε ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα (Εθνός, 2010). Επίσης το 73% των εφήβων φαίνεται να χρησιμοποιούν δικτυακούς τόπους κοινωνικής δικτύωσης και ως επί το πλείστον το facebook (TVXS, 2010). Έφηβοι μαθητές/τριες χρησιμοποιούν τους ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης όπως το facebook και το MSN, για να διατηρήσουν και να επεκτείνουν το φιλικό τους κύκλο πέρα από τα όρια της παρέας, του σχολείου ή ακόμη και της χώρας τους. Μέλη του facebook μοιράζονται τα χόμπι τους, φωτογραφίες και βίντεο από περισσότερο ή λιγότερο προσωπικές στιγμές, και κοινωνούν ακόμη και τις καθημερινές εμπειρίες από την ιδιωτική τους ζωή. Οι τεχνολογίες καλύπτουν τις αναπτυξιακές ανάγκες των εφήβων, και οι ιστότοποι τους δίνουν τη δυνατότητα να κάνουν πράγματα που έκαναν πάντα πιο εύκολα: για παράδειγμα, να προσδιορίσουν την ταυτότητά τους, να νιώθουν ανεξάρτητοι από τους γονείς τους, να δείχνουν γοητευτικοί, να εντυπωσιάζουν το άλλο φύλο (Lenhart et al., 2010).

Πρόσφατη έρευνα στην Ελλάδα (Μπράτισης κ.ά., 2010) με 237 μαθητές/τριες λυκείου έδειξε ότι το facebook αποτελεί σημαντικό μέρος της καθημερινότητας των εφήβων, οι οποίοι συνήθως δημοσιεύουν φωτογραφίες, σχολιάζουν προφίλ και

φωτογραφίες φίλων τους και συνομιλούν διαδικτυακά. Αναφορικά με την ιδιωτικότητα των προσωπικών τους δεδομένων, δημοσιοποιούν αβίαστα προσωπικές φωτογραφίες, αν και γνωρίζουν ότι δεν παρέχεται ασφάλεια από το facebook. Επίσης, σε έρευνα με 73 Κύπριους έφηβους χρήστες (Παναγή, 2010) βρέθηκε ότι όλοι είχαν καταχωρημένο το πραγματικό πλήρες όνομά τους, ενώ το 97% είχε δημοσιεύσει προσωπικές φωτογραφίες. Επίσης πάνω από το μισό του δείγματος δημοσιοποιούσε είτε την πλήρη διεύθυνση διαμονής ή την ηλεκτρονική του διεύθυνση. Άλλες έρευνες εστίασαν στο φύλο (Fogel & Nehmad, 2009) και έδειξαν ότι μεγαλύτερα ποσοστά προπτυχιακών φοιτητών παρά φοιτητριών εκθέτουν/δημοσιεύουν τα τηλέφωνα τους και τις διευθύνσεις τους στους ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης. Οι γυναίκες φοιτήτριες είχαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την προστασία της ιδιωτικότητας των προσωπικών τους δεδομένων.

Σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Livingston et al., 2010), 50% των ευρωπαίων εφήβων αποκαλύπτουν προσωπικές πληροφορίες στον ιστοχώρο, οι οποίες μπορεί να παραμείνουν για πάντα στο διαδίκτυο και να διαβαστούν από όλους. Κατά την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, χρειάζονται περισσότερες προσπάθειες για την προστασία των παιδιών και εφήβων στο διαδίκτυο. Αν και οι εταιρείες κοινωνικής δικτύωσης αναγνώρισαν ότι οι νεαροί χρήστες (και οι γονείς τους) χρειάζεται να αισθάνονται ασφάλεια κατά την κοινωνική διαδικτυακή συναναστροφή, τα μέτρα προστασίας της ιδιωτικότητας δεν εφαρμόστηκαν συστηματικά. Για παράδειγμα, μόνο στο 40% των ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης τα προσωπικά στοιχεία των ανηλίκων είναι προσβάσιμα μόνο από τους προεπιλεγμένους φίλους τους (συμπεριλαμβάνεται το facebook). Επίσης, σε 11 από 22 ιστότοπους είναι δυνατή η ανεύρεση μέσω μηχανής αναζήτησης του ιδιωτικού προφίλ ανηλίκων. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EU, 2010), η υιοθέτηση ασφαλούς προσέγγισης όσον αφορά στην ιδιωτικότητα συμπεριλαμβάνει: (α) διευκόλυνση των χρηστών στον αποκλεισμό άλλων χρηστών και στην αφαίρεση σχολίων από το προφίλ, (β) διευκόλυνση ρύθμισης των σχετικών με την ιδιωτικότητα επιλογών, ώστε να μπορούν να επιλέξουν οι χρήστες εάν στο περιεχόμενο που αναρτούν στο διαδίκτυο θα έχουν πρόσβαση μόνον οι φίλοι τους ή οι πάντες και (γ) παροχή στους χρήστες της δυνατότητας να ελέγχουν την απεικόνιση της διαδικτυακής τους κατάστασης (δηλαδή να επιτρέπουν ή όχι στους άλλους χρήστες να βλέπουν πότε είναι συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο).

3. Μεθοδολογία

3.1 Στόχοι της έρευνας

Οι στόχοι της εργασίας ήταν:

- Να διερευνηθεί η δομή του ερωτηματολογίου σχετικά με το ενδιαφέρον των εφήβων μαθητών/τριών για την προστασία της ιδιωτικότητας των προσωπικών τους δεδομένων στο facebook.
- Να προσδιοριστεί τυχόν σύνδεση της ιδιωτικότητας με το φύλο και την ηλικία

των μαθητών/τριών.

- Να προσδιοριστεί τυχόν σύνδεση της συχνότητας χρήσης του facebook με την ιδιωτικότητα, το φύλο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

3.2 Δείγμα

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 208 έφηβοι μαθητές/τριες από ένα λύκειο και ένα γυμνάσιο του Πειραιά. 55,8% ήταν κορίτσια και 44,2% αγόρια. Ο Πίνακας 1 δείχνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος.

Πίνακας 1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος (n=208)

Φύλο		Ποσοστό (συχνότητα)	
		Κορίτσια	Αγόρια
Ηλικία	13-14	55,8% (116)	44,2% (92)
	15-16	6,7% (14)	65,9% (137)
	17-18	27,4% (57)	
Κατοχή ΗΥ στο σπίτι	NAI	97,6% (203)	
Σύνδεση με το διαδίκτυο στο σπίτι	NAI	92,3% (192)	
Έχουν προφίλ /λογαριασμό στο facebook	NAI	86,1% (179)	
Η χρήση γίνεται κυρίως στο σπίτι			

3.3 Ερωτηματολόγιο και διαδικασία

Για τη συλλογή των δεδομένων κατασκευάστηκε ένα ερωτηματολόγιο με βάση τη σχετική βιβλιογραφία. Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν και συγκεντρώθηκαν από έναν από τους συγγραφείς, τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο 2010. Ήταν ανώνυμα και οι μαθητές/τριες διαβεβαιώθηκαν ότι είναι για ερευνητικό σκοπό χωρίς να έχουν κάποια συνέπεια στην αξιολόγησή τους.

Η αρχική ενότητα του ερωτηματολογίου περιείχε πληροφορίες για τα προσωπικά στοιχεία των μαθητών/τριών (φύλο, ηλικία), την κατοχή και χρήση υπολογιστή στο σπίτι, καθώς και τη χρήση ή μη του facebook (ύπαρξη προφίλ, συχνότητα χρήσης). Η επόμενη ενότητα περιελάμβανε 14 δηλώσεις (Δ1 – Δ14) για την ιδιωτικότητα των δεδομένων στο facebook. Για την κατασκευή των δηλώσεων συμβουλευτήκαμε πρόσφατη βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, οι τρεις πρώτες δηλώσεις κατασκευάστηκαν με βάση τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EU, 2010) για την υιοθέτηση ασφαλούς προσέγγισης όσον αφορά στην ιδιωτικότητα (βλ. βιβλιογραφική επισκόπηση). Για παράδειγμα, η πρώτη δήλωση (Δ1) ήταν «Θέλω να έχω τη δυνατότητα να αποκλείω άλλους χρήστες και να αφαιρώ σχόλια από το προφίλ μου» και η δεύτερη δήλωση (Δ2) ήταν «Θέλω να μπορώ να επιλέγω ποιοι θα έχουν πρόσβαση (φίλοι ή μη) στο περιεχόμενο που ‘ανεβάζω’ στο facebook». Επίσης επιδιώξαμε να έχουμε τον ίδιο αριθμό θετικά και αρνητικά εκφρασμένων δηλώσεων. Μετά από την κωδικοποίηση των αρνητικά εκφρασμένων δηλώσεων, οι υψηλότερες τιμές στην κλίμακα αντιστοιχούν σε υψηλό ενδιαφέρον εκ μέρους των

μαθητών/τριών για την προστασία της ιδιωτικότητας των προσωπικών τους στοιχείων-δεδομένων στο facebook. Οι μαθητές/τριες ζητήθηκαν να απαντήσουν σε πεντάβαθμη κλίμακα τύπου Likert: «Ποτέ = 1», «Λιγότερο από 1 φορά το μήνα = 2», «Μηνιαίως (2-4 φορές το μήνα) = 3», «Εβδομαδιαίως (2-4 φορές την εβδομάδα) = 4», «Κάθε μέρα = 5». Η τελική έκδοση του ερωτηματολογίου διαμορφώθηκε ύστερα από πιλοτική έρευνα σε 10 μαθητές/τριες ενός άλλου λυκείου, που δεν συμμετείχε στην κυρίως έρευνα. Το λογισμικό στατιστικής SPSS 17.0 χρησιμοποιήθηκε για τη διαχείριση - ανάλυση των δεδομένων και για τις περιγραφικές αναλύσεις.

4. Αποτελέσματα

Αναφορικά με τις δηλώσεις ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για την προστασία της ιδιωτικότητας των προσωπικών τους δεδομένων, δεν βρέθηκαν διαφορές μεταξύ όσων έχουν προφίλ (87%) και όσων δεν έχουν (13%). Από το σύνολο των 14 δηλώσεων του ερωτηματολογίου που κατασκευάσαμε, οι τέσσερις δεν φορτίζουν ισχυρά στον παράγοντα «Ιδιωτικότητα». Καταλήξαμε συνεπώς σε 10 δηλώσεις (Δ1, Δ2, Δ4, Δ6, Δ7, Δ8, Δ10, Δ11, Δ13, Δ14) που αποτελούν έναν παράγοντα με φόρτιση πάνω από 0,35. Ο Πίνακας 2 δείχνει τις φορτίσεις των 10 δηλώσεων στον παράγοντα «Ιδιωτικότητα». Η αξιοπιστία (εσωτερική συνοχή) Cronbach Alpha είναι 0,8.

Πίνακας 2. Φορτίσεις των 10 δηλώσεων στον παράγοντα «Ιδιωτικότητα» (ν=208)

	Factor 1
Δ10. Στο facebook δίνω την πραγματική διεύθυνσή μου, χωρίς κανένα δισταγμό	,778
Δ14. Στο facebook δίνω πάντα τα πραγματικά μου προσωπικά στοιχεία (χωρίς καμία επιφύλαξη)	,650
Δ11. Στο facebook δίνω το πραγματικό μου τηλέφωνο επικοινωνίας, χωρίς κανένα δισταγμό	,637
Δ7. Δεν με πειράζει, εάν μία εταιρεία (πχ. Google) γνωρίζει πού βρίσκομαι, τι κάνω και σε ποιόν μιλώ στο facebook	,586
Δ1. Θέλω να έχω τη δυνατότητα να αποκλείω άλλους χρήστες και να αφαιρώ σχόλια από το προφίλ μου	,519
Δ2. Θέλω να μπορώ να επιλέγω ποιοι θα έχουν πρόσβαση (φίλοι ή μη) στο περιεχόμενο που «ανεβάζω» στο facebook	,510
Δ8. Με ενοχλεί, εάν κάποιος που δεν γνωρίζω μπορεί να βρει τα προσωπικά μου στοιχεία στο facebook	,476
Δ6. Με ενοχλεί, εάν τα προσωπικά μου στοιχεία μπορεί να τα δει κάποιος ξένος (μέσω μιας μηχανής αναζήτησης του διαδικτύου)	,444
Δ4. Μου αρέσει οι «φίλοι» μου (του facebook) να ενημερώνονται, ανά πάσα στιγμή, για το πού βρίσκομαι στην πόλη	,403
Δ13. Στο facebook «ανεβάζω» χωρίς κανένα δισταγμό προσωπικές φωτογραφίες ή και βίντεο (δικά μου ή φίλων)	,399
Extraction Method: Maximum Likelihood.	
a. 1 factors extracted. 4 iterations required.	

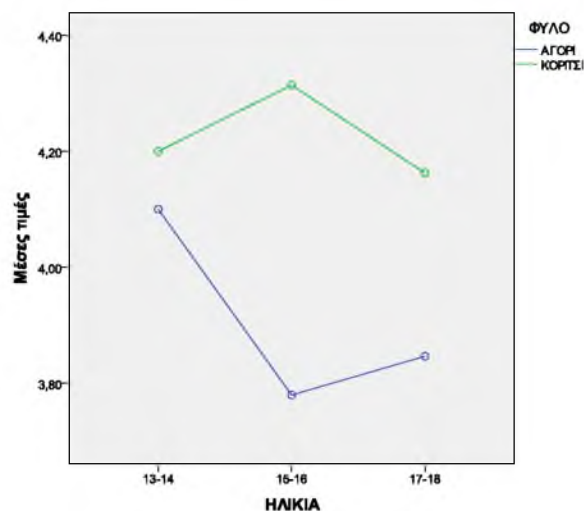
Ο Πίνακας 3 δείχνει τη συχνότητα χρήσης του facebook από τους έφηβους μαθητές/τριες. Η πλειονότητα του δείγματος έχει δημιουργήσει προφίλ-λογαριασμό, το 53,4% κάνει καθημερινή χρήση, ενώ το 26% κάνει χρήση 2-4 φορές την εβδομάδα.

Πίνακας 3. Συχνότητα χρήσης του facebook (n=208)

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Ποτέ	27	13 %
Λιγότερο από 1 φορά το μήνα	7	3,3 %
Μηνιαίως (2-4 φορές το μήνα)	9	4,3 %
Εβδομαδιαίως (2-4 φορές την εβδομάδα)	54	26 %
Κάθε μέρα	111	53,4 %
Σύνολο	208	100 %

Κατόπιν έγινε διερεύνηση στο τμήμα του δείγματος που έχει προφίλ στο facebook, δηλαδή στο 87% (n=179 μαθητές/τριες), προκειμένου να προσδιοριστεί τυχόν σημαντική σύνδεση της ιδιωτικότητας με το φύλο και την ηλικία. Βρέθηκε ότι η μεταβλητή φύλο συνδέεται σημαντικά με τον παράγοντα «Ιδιωτικότητα» ($F(1,177)=22,375$, $p<0,001$). Ο μέσος όρος του παράγοντα «Ιδιωτικότητα» ήταν 4,3 για τα κορίτσια και 3,8 για τα αγόρια. Αυτό σημαίνει ότι τα κορίτσια ενδιαφέρονται /μεριμνούν περισσότερο για την ιδιωτικότητα των προσωπικών τους δεδομένων στο facebook, ενώ τα αγόρια εκθέτουν-αποκαλύπτουν με περισσότερη ευκολία τα προσωπικά τους στοιχεία. Η μεταβλητή ηλικία δεν συνδέεται σημαντικά με τον παράγοντα «Ιδιωτικότητα» ($F(2,176)=0,484$, $p=0,617$). Το Γράφημα 1 δείχνει τις μέσες τιμές του παράγοντα «Ιδιωτικότητα» κατά φύλο και ηλικία. Δεν βρέθηκε σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ ηλικίας και φύλου.

Αναφορικά με τον τρίτο στόχο, η διερεύνηση έγινε επίσης στο τμήμα του δείγματος που έχει προφίλ στο facebook, δηλαδή στο 87%, προκειμένου να προσδιοριστεί τυχόν σημαντική σύνδεση της συχνότητας χρήσης του facebook με την ιδιωτικότητα, το φύλο και την ηλικία των μαθητών/τριών. Ο Πίνακας 4 δείχνει τις συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών της έρευνας. Η συχνότητα χρήσης του facebook δεν συνδέεται σημαντικά ούτε με την ιδιωτικότητα, ούτε με το φύλο, ούτε με την ηλικία. Η μόνη συσχέτιση που αναδεικνύεται να υπάρχει είναι αυτή μεταξύ ιδιωτικότητας και φύλου, η οποία και αναφέρθηκε παραπάνω.

Γράφημα 1: Μέσες τιμές του παράγοντα «Ιδιωτικότητα» κατά φύλο και ηλικία

Πίνακας 4. Συσχετίσεις (Spearman's rho) μεταξύ μεταβλητών

	Συχνότητα χρήσης	Φύλο	«Ιδιωτικότητα»
Φύλο	-,081		
«Ιδιωτικότητα»	-,127	,297**	
Ηλικία	,069	-,098	-,051

** Συσχετίσεις σημαντικές σε επίπεδο 0.01 (αμφίπλευρος έλεγχος)

5. Συζήτηση και προτάσεις

Το 87% του δείγματος των εφήβων μαθητών/τριών έχει προφίλ στο facebook, με τους περισσότερους μαθητές/τριες να το χρησιμοποιούν στο σπίτι. Το 53,4% του δείγματος κάνει χρήση κάθε μέρα, ενώ το 26% κάνει χρήση 2-4 φορές την εβδομάδα. Αυτά τα υψηλά ποσοστά εφήβων που έχουν προφίλ και κάνουν χρήση του facebook βρίσκονται σε συμφωνία με πρόσφατες έρευνες που έδειξαν ότι 54% των παιδιών-χρηστών ηλικίας 9-16 ετών του διαδικτύου έχει προφίλ σε πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης (Εθνός, 2010) και ότι το 73% των εφήβων χρησιμοποιούν δικτυακούς τόπους κοινωνικής δικτύωσης και κυρίως το facebook (TVXS, 2010). Επίσης βρίσκονται σε συμφωνία με πρόσφατη έρευνα στην Ελλάδα (Μπράτιτσης κ.ά., 2010) που έδειξε ότι το facebook αποτελεί σημαντικό μέρος της καθημερινότητας των εφήβων, οι οποίοι δημοσιεύουν/ ανταλλάσσουν σχόλια για φωτογραφίες, συνομιλούν διαδικτυακά και δημοσιοποιούν αβίαστα προσωπικές φωτογραφίες.

Αναφορικά με τον πρώτο στόχο της έρευνας (διερεύνηση δομής του ερωτηματολογίου σχετικά με το ενδιαφέρον των εφήβων μαθητών/τριών για την προστασία της ιδιωτικότητας), καταλήξαμε σε 10 δηλώσεις που αποτελούν έναν

παράγοντα με φόρτιση πάνω από 0,35 και αξιοπιστία Cronbach Alpha ίση με 0,8. Αυτό σημαίνει ότι οι 10 δηλώσεις σχετίζονται ισχυρά με τη λανθάνουσα αντίληψη για την ιδιωτικότητα. Για παράδειγμα, υπάρχει ισχυρή σύνδεση μεταξύ των δηλώσεων «Στο facebook δίνω την πραγματική διεύθυνσή μου, χωρίς κανένα δισταγμό», «Στο facebook δίνω πάντα τα πραγματικά μου προσωπικά στοιχεία (χωρίς καμία επιφύλαξη)» και «Στο facebook δίνω το πραγματικό μου τηλέφωνο επικοινωνίας, χωρίς κανένα δισταγμό».

Αναφορικά με το δεύτερο στόχο (προσδιορισμός τυχόν σύνδεσης της ιδιωτικότητας με το φύλο και την ηλικία των μαθητών/τριών) βρέθηκε σημαντικός συσχετισμός μεταξύ του παράγοντα «Ιδιωτικότητα» και φύλο. Γενικά, το ενδιαφέρον για την προστασία της ιδιωτικότητας των προσωπικών στοιχείων στο facebook (δηλαδή, η μέριμνα για την αποκάλυψή τους) ήταν μεγαλύτερο μεταξύ των κοριτσιών, παρά μεταξύ των αγοριών. Υπάρχει συμφωνία με προηγούμενες έρευνες (Fogel & Nehmad, 2009) που έδειξαν ότι οι γυναίκες φοιτήτριες ήταν περισσότερο επιφυλακτικές συγκριτικά με τους άνδρες συμφοιτητές τους στην αποκάλυψη των προσωπικών τους στοιχείων (όπως το τηλέφωνο και η διεύθυνση) σε ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης. Επίσης πρόσφατη έρευνα (Nosko et al., 2010) έδειξε ότι καθώς η ηλικία αυξάνεται, η ποσότητα της προσωπικής πληροφορίας που αποκαλύπτεται στο facebook μειώνεται. Αυτό συνεπάγεται ότι οι έφηβοι εκθέτουν πιο άφοβα, συγκριτικά με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα προσωπικά τους δεδομένα και δε φαίνεται να ενδιαφέρονται για το εάν αποκαλυφθούν σε τρίτους τα στοιχεία τους. Αυτό μπορεί να συνδέεται με το γεγονός ότι οι έφηβοι έχουν άγνοια του κινδύνου. Αποτελεί συνεπώς θέμα μελλοντικής διερεύνησης η γνώση-ενημέρωση που έχουν οι έφηβοι μαθητές/τριες για τους κινδύνους από τη χρήση των ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης.

Αναφορικά με τον τρίτο στόχο, η συχνότητα χρήσης του facebook δεν συνδέεται σημαντικά ούτε με την ιδιωτικότητα, ούτε με το φύλο, ούτε με την ηλικία. Η μόνη συσχέτιση που αναδεικνύεται να υπάρχει είναι αυτή μεταξύ ιδιωτικότητας και φύλου, η οποία συζητήθηκε παραπάνω.

Ένας περιορισμός της έρευνας είναι το μικρό δείγμα των μαθητών/τριών και η προέλευσή του από δύο μόνον σχολεία. Αυτό καθιστά δύσκολη τη γενίκευση των ευρημάτων, αλλά αναδεικνύονται ζητήματα προς περαιτέρω διερεύνηση. Το ζήτημα του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων στο facebook (δηλαδή το πόσο εύκολα ή δύσκολα αποκαλύπτουν τα προσωπικά τους δεδομένα), συνδέεται με την κλοπή των δεδομένων και τα ζητήματα ασφάλειας (Fogel & Nehmad, 2009). Είναι γεγονός ότι οι προγραμματιστές των πιο δημοφιλών εφαρμογών στο facebook έχουν διαβιβάσει σε διαφημιστές και εταιρείες ερευνών στο διαδίκτυο πληροφορίες, όπως το όνομα των φίλων πολλών χρηστών του, συμπεριλαμβανομένων και όσων είχαν επιλέξει στις ρυθμίσεις τους τις εντολές της εμπιστευτικότητας (ώστε το προφίλ τους να παραμείνει ιδιωτικό) (Τα Νέα, 2010). Τελευταία, το facebook προχωρά σε νέα αλλαγή των ρυθμίσεων προστασίας της ιδιωτικότητας των χρηστών, σε μια προσπάθεια να κατευνάσει τις αυξανόμενες

αντιδράσεις περί *αδιαφορίας* του για τα προσωπικά δεδομένα των 500 εκατομμυρίων μελών του. Τα παραπάνω καθιστούν απαραίτητη την ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών (αλλά και των εκπαιδευτικών και γονιών) σε θέματα που αφορούν στην ασφαλή και σωστή χρήση των ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης και ευρύτερα του διαδικτύου, καθώς αποτελούν πλέον τμήμα της καθημερινότητας των νεαρών ατόμων.

Βιβλιογραφία

- EU (2010). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί τις εταιρίες κοινωνικής δικτύωσης να βελτιώσουν τις πολιτικές για την προστασία των παιδιών. Ανακτήθηκε 1/9/2010, από τη διεύθυνση <http://www.cyberethics.info/cyethics>
- Fogel, J. & Nehmad, E (2009). Internet social network communities: Risk taking, trust and privacy concerns. *Computers in Human Behavior*, 25, 153-160.
- Lenhart, A., Purcell, K., Smith, A., & Zickuhr, K. (2010). Social media and young adults. Ανακτήθηκε 18/11/2010, από τη διεύθυνση <http://www.pewinternet.org/Reports/2010/Social-Media-and-Young-Adults.aspx>
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Olafsson, K. (2010). Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Ανακτήθηκε 19/11/2010, από τη διεύθυνση <http://www.eukidsonline.net>
- Nosko, A., Wood, E., & Molema, S. (2010). All about me: Disclosure in online social networking profiles: The case of Facebook. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 406-418.
- Statistics Facebook, (2010). Ανακτήθηκε 19/11/2010, από τη διεύθυνση <http://www.facebook.com/press/info.php?statistics>
- TVXS (2010). Έφηβοι, τεχνολογία και κοινωνική δικτύωση. Ανακτήθηκε 18/11/2010, από τη διεύθυνση <http://www.tvxs.gr/news>
- Γιάνναρου, Α. (2010). Αποδεικτικό υλικό, ό,τι λέμε στο facebook: Τα υπέρ και τα κατά της νομοθεσίας. *Εφημερίδα Καθημερινή* (σελ. 29), 31-10-2010.
- Έθνος (2010). Ώριμα τα e-λληνόπουλα. Ανακτήθηκε 9/11/2010, από τη διεύθυνση <http://www.alfavita.gr/>
- Μπράτισης, Θ., Καρασπύρου, Ι., & Κυρίδης, Α. (2010). Ιστοχώροι κοινωνικής δικτύωσης: Απόψεις εφήβων για ζητήματα ασφάλειας και ενημέρωσης. Στο Α. Τζιμογιάννης (επιμ.), *Cd-Rom Πρακτικών 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»* (σελ. 803-810). Κόρινθος 23-26/ 09/ 2010.
- Παναγή, Μ. (2010). Εκτεθειμένοι οι Κύπριοι έφηβοι στο facebook. Σημαντικά ευρήματα από έρευνα του οργανισμού Cyberethics για την ασφάλεια του διαδικτύου. *Εφημερίδα Φιλελεύθερος*. Ανακτήθηκε 18/11/2010, από τη διεύθυνση

<http://blogs.sch.gr/kantopoulou/2010/19>

Τα Νέα (2010). Facebook: Νέες ρυθμίσεις θωρακίζουν την ιδιωτικότητα.
Ανακτήθηκε 1/07/2010, από τη διεύθυνση
<http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=2&artid=4582453>